

BIBLIOTHECA: ALIA UNIVERSA

ZBIGNIEW KADŁUBEK

BEZBRONNE MYŚLI

ESEJE I INNE PISMA O GÓRNYM ŚLĄSKU

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu ŚLĄSKIEGO
KATOWICE 2016

Bezbronne myśli

Eseje i inne pisma o Górnym Śląsku

BIBLIOTHECA: ALIA UNIVERSA

TOM XVIII

Zbigniew Kadłubek

Bezbronne myśli

Eseje i inne pisma o Górnym Śląsku

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO
KATOWICE 2016

Redaktor serii: Bibliotheca: Alia Universa
Marek Pytasz

Recenzent
Adrian Gleń

Na okładce zamieszczono fotografię autorstwa Marka Stańczyka

Redaktor: Barbara Konopka
Projektant okładki: Paulina Dubiel
Korektor: Kamila Paw
Redakcja techniczna i łamanie: Edward Wilk

Copyright © 2016 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-930-6
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-931-3
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 19,25. Ark. wyd. 14,0.
Papier Munken Pure 100 g, vol. 1.13
Cena 22 zł (+VAT)

Druk i oprawa
„TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Pamięci Jana F. Lewandowskiego

Jak ktoś gotowy od dawna, jak ktoś odważny,
pożegnaj ją, tę Aleksandrię, która odchodzi.
Przede wszystkim nie łudź się, nie mów,
że był to jedynie sen, że się przesłyszałeś;
daremny nadziejami tego rodzaju siebie nie upokarzaj*.

Konstandinos Kawafis

* K. Kawafis: *Bóg opuszcza Antoniusza*. Przeł. J. Hajduk, w: J. Hajduk: *Kawafis. Świat poetycki*. Kraków 2013, s. 101.

Bardzo krótkie wprowadzenie

Antyrasistowska czarnoskóra poetka i literaturoznawczyni Gloria Jean Watkins, pochodząca z Kentucky, znana bardziej jako bell hooks, pisała nie tak dawno temu: „Czasami domu nie mamy nigdzie. Czasami znamy tylko skrajne wyobcowanie. Potem dom nie jest już tylko jednym miejscem. Jest położeniem”¹. Bo nawet, gdy mamy dom (jakiś kraj, okolicę, region, miasto), mgławicowe mogą być nasze z nim relacje. Albo coś utrudnia docieranie do niego. Albo sami się z domowości wykluczamy. Eseje, szkice, wspomnienia, jedna mowa i próby poetyckie zawarte w tym tomie traktują o domu. Wprawdzie mówię o domu — może nawet w obsesyjny sposób — o Górnym Śląsku, ale ostatecznie chodzi mi w tych tekstach o coś zupełnie innego: o przestronność myślenia, oddychanie i wolność. Popęd pisania o Górnym Śląsku to tylko ukonkretniona tęsknota za samookreśleniem i suwerennością, które wyróżniają człowieka wśród innych stworzeń. Dlatego tom otwiera esej zatytułowany *Domy i twarze*, w którym mierzę się z przechodnością domu, diasporycznością domów, ale także z koniecznością zmierzania do jakiegoś domu.

Tytuł książki — od razu się przyznaję — to fraza pożyczona: „bezbронne myśli” należą do Heinricha Heinego. Powinienem się wytłumaczyć, dlaczego uważam, że moje myśli są bezbronne. Moje myśli są bezbronne dlatego, że nie broni ich w istocie żaden poważ-

¹ b. hooks: *Margines jako miejsce radykalnego otwarcia*. „Literatura na Świecie” 2008, nr 1–2, s. 111.

nie traktowany dyskurs akademicki ani żaden autorytet polityczny. Są one bowiem z natury *apolis*. Są rozważaniami człowieka apolitycznego wrzuconego jednak w świat *polis* (człowieka, który czuje się w nim obco, podobnie jak Medea w Koryncie). Moje myśli są bezbronne czy nawet bezsilne. Ale wiem, że będą atakowane, przeinaczane, deptane. Co je broni? Jedynie jakaś *poiesis* broniłaby je, jakaś poetycka jakość i siła, a nie żadna treść bądź teoria. Moje myśli są tak samo bezbronne jak przestrzeń, o której piszę, zauważmy. Zresztą przestrzeń ta, prawdziwa przestrzeń życia górnośląskiego, jest tylko poezją w moim ujęciu, swobodnym przejawem ludzkiego ducha, jeśli mogę to tak zdefiniować. Zdarzeniem zmysłowym i przepływem energii estetycznej, a także etycznym wyzwaniem. Górny Śląsk jest moralnym problemem do rozwiązania.

W istocie są te próby podobne do wysiłku tłumacza, wydaje mi się, który przekłada obcy tekst. Przekładam siebie i świat, który mnie otacza, na język refleksji, na język oddalenia, dystansu. Oswajam nieoswojone. Usiłuję przetłumaczyć Górny Śląsk na sens, którego zazwyczaj nie upatruje się w górnośląskich powikłaniach i spazmach. Chciałbym, żeby te teksty były translacją Górnego Śląska na coś bardziej zrozumiałego. Nie ukrywam swoich emocji i swojego zaangażowania — przestrzenna interakcja w kontekście śląskim stanowi dla mnie sytuację wyjściową. Łatwo też zauważyć, że własną egzystencję wplotłem w ten regionalny świat. Uczyniłem to z wyboru, przewyżczając wiele, jako człowiek wytracony z naturalnej niszy.

Pragnąłem, by książka była górnośląskim spojrzeniem na geografię, historię, wspólnotę, tradycję, doświadczenie, język, relacje i procesy, które tu zachodzą. W większości esejów silnie przesuwam akcent z czasu na przestrzeń, odchodząc od historii na rzecz geografii (niczym nomadowie, co nie mają historii, mają tylko geografie). Byłby to zatem motyw i gest geopoetycki obecny w moim namyśle. Historia jest dla mnie obcym krajem. Historii jednak całkiem nie porzucam, czasem nawet jej zajadle bronię. Dialektycznie walczą przeto geografia z historią na tych stronicach. Proponuję ustawicznie dążność, by przeszłość nie była totalizująca i totalitarna wobec czasu teraźniejszego, by nie stawała się powtórzeniem

minionego czasu. Stale dowodzę, że oślepienie Górnym Śląskiem, a szczególnie jego historią, to zwykłe zamknięcie się i nieszczęście. Najważniejsze, żeby uświadomić sobie owo Heideggerowskie *Ge-Stell* Górnego Śląska: a potem poważnie zapytać o zmianę i to, co nowe, apologizując nadzieję i to, co nadejdzie.

Eseje, szkice, mowy i próby poetyckie pomieszczone w książce ukazywały się już wprawdzie w czasopiśmie (między innymi „Śląskie Studia Polonistyczne”, kwartalnik „Fabryka Silesia”, półrocznik „Borussia”, miesięcznik „Śląsk”), a także w wieloautor-skich monografiach, ale tutaj prezentowane są w rozbudowanych wersjach i zazwyczaj pod zmienionymi tytułami. Książkę kończy mowa sejmowa, która nie jest konceptem literackim, lecz autentycznie wygłoszoną mową w polskim parlamencie. Chciałem bowiem pokazać, że konsekwencją słów jest zaangażowanie.

Wojciech Kalaga we wstępie do ważnej śląskiej książki *„My som tukej”*. *Kilka szkiców o przestrzeniach Śląska*, która również ukazała się w serii Uniwersytetu Śląskiego „Bibliotheca: Alia Universa”, pisał wymownie, że namysł jej autorów wiódł „tropami piętna, tęsknoty, dystansu, nieobecności, po *vulnus*, zranioną tożsamość”². Z tą książką, z *Bezbronnyimi myślami*, jest podobnie: najpiękniej byłoby, gdyby okazała się formą kontynuacji tamtych refleksji sprzed dekady.

Książkę tę dedykuję niedawno zmarłemu mojemu przyjacielowi Janowi F. Lewandowskiemu, wielkiemu miłośnikowi i badaczowi wszystkiego, co górnośląskie. Był on inspiratorem wielu pomieszczonych tu tekstów. Wiadomość o jego śmierci odebrałem, siedząc na schodach pomnika Wojciecha Korfantego na samym środku placu Sejmu Śląskiego. Pod Korfantym od razu zrozumiałem, jak wiele straciłem w Osobie biografa tego męża stanu. I jak wielka to była rzecz, że Jan F. Lewandowski był Górnoślązakiem.

² „*My som tukej*”. *Kilka szkiców o przestrzeniach Śląska*. Red. W. Kalaga. Katowice 2004, s. 8.

Indeks osobowy

A

Adler Dankmar 207
Adorno Theodor W. 260
Ajschylos 181
Aleksander Wielki 144
Alichnowicz Karol 165, 261
Akusilaos z Argos 199
Ambroży, św. 202
Anaksagoras z Klazomenaj 17, 37
Angelus Silesius 37, 101
Archimedes 136
Arcimboldi Giuseppe 31
Arystoteles 83, 137, 175
Attila József 239
Augustyn św. 202, 216

B

Bach Jan Sebastian 265
Bachelard Gaston 220
Bachtin Michaił 220, 238
Balzak Honoriusz, de 203
Banasiak Bogdan 63
Baran Bogdan 141, 263
Barciak Antoni 207
Barut Arkadiusz 82, 123
Barrès Maurice 82, 123, 151, 167–168,
258
Baudelaire Charles 228
Bauman Zygmunt 78, 143, 144

Bednarek Stefan 166
Bednarski Aleksander 168
Beisbart Ortwin 227
Bell Daniel 153
Berlioz Hector 265
Bernhard Thomas 38, 263, 266
Bezruč Petr (właśc. Vladimír Vašek) 96
Białek Edward 223
Biskup Rafał 227
Benjamin Walter 96, 224
Bennis Warren 153
Bonnevaux Hugon, św. 252
Bieda Ignacy SJ 202
Bielawski Maciej 186
Bienek Horst 119, 120, 261
Bios z Priene 199
Blake William 98, 101
Bloom Harold 99, 203
Błaut Sławomir 44, 98, 173, 191
Bodnarski M.S. 98, 251
Borges Jorge Luis 96
Borkowska Małgorzata 260
Bössemesser Johannes 30
Braekeleer Henri, de 271
Brahe Tycho, de 36
Brakoniecki Kazimierz 59, 99, 258
Broch Hermann 15
Broda Jan 127
Bruno Giordano 31, 36

Buber Martin 214, 236
Buczek Karol 257
Burnet John 236
Bystroń Jan Stanisław 85, 92

C

Camon Ferdinando 215, 254
Caravaggio (Michelangelo Merisi da Caravaggio) 81
Carr David 233–234
Carr Edward Hallet 277
Cecyliusz z Kaleakte 199
Cervantes (właśc. Miguel de Cervantes y Saavedra) 201
Charchalis Wojciech 47
Chilon ze Sparty 199
Chodacki Krzysztof 72, 151
Chołda Paulina 72, 151
Choroszy J. A. 288
Cinciała Andrzej 92
Coetzee John Maxwell 229
Cyceron (Marcus Tullius Cicero) 112, 113, 126
Croce Benedetto 23
Crocioni Giovanni 160, 257
Czechowicz Józef 252
Czajkowski Piotr 266
Czudek Andrzej 95

D

Damazy, papież 202
Damrosch David 100
Dante Alighieri 54, 98, 101
Danton Georges Jacques 283
Dąbrowski Jacek 259
De Luca Erri 86, 170
Dennett Daniel 23
Derrida Jacques 63
Dilthey Wilhelm 133, 235
Dittmann Alina 227
Długosz Jan 32
Doktor Jan 214

Dostojewski Fiodor 84, 122, 140
Dudek Ireneusz 264
Dudek Zenon Waldemar 71
Dumas Aleksander 203
Durski Jacek 241–242
Dymkowski Maciej 140
Dziedzic Gabriela 227
Dziemianko Leszek 227

E

Eagleton Terry 141
Ecke Hans-Georg 96
Eichendorff Joseph, von 41, 55, 56, 96, 159
Eliot Thomas Stearns 100, 125
Eurypides 173, 175, 199–200
Exner Balthasar 30–33
Exner Franciszek Ksawery Mikołaj 33

F

Feuerbach Ludwig 220
Finkelgruen Peter 227
Fischer Samuel 224
Flaubert Gustaw 203
Floriński Paweł (Pawieł Aleksandro-wicz Florieński) 255
France Anatol 203
Frazer James George 263
Frey Ludwik 96
Frick Wilhem 224
Friedländer Saul 43
Fryderyk II Wielki, król Prus 62, 65
Fryderyk Wilhelm, książę piastowski 30

G

Gadamer Hans-Georg 43, 78, 87, 93, 136, 232
Garewicz Jan 263
Garve Christian 66
Gaus Günter 275
Gelazy, papież 202

Gembalski Julian 264
Genet Jean 207
Gessner Elisabeth 227
Giblak Beata 223, 227, 228
Głowa Stanisław SJ 202
Godula Karol (Godulla Karl) 258
Goethe Johann Wolfgang, von 69, 235
Golec Janusz 227
Goodman Paul 145
Górecki Henryk Mikołaj 264
Greene Graham 203
Grosz George 224, 226
Gryphius Andreas 37
Gronowska Anna 276
Grimm Hans 2001
Grzybowska Ryszarda 256
Günther Johann Christian 39
Gutorow Jacek 97
Gwóźdź Andrzej 49

H

Hadrian (Publius Aelius Hadrianus),
cesarz rzymski 14
Hajduk Jacek 6
Halbwachs Maurice 20
Haley Alex 91
Hałub Marek 227
Handke Peter 44, 191
Hartley Lesley Poles 256
Härtling Peter 173
Harvey William 144
Haupt Zygmunt 210
Hauptmann Carl 226
Hauptmann Gerhart 55, 204, 253, 272
Hegel Georg Wilhelm Friedrich 187
Heidegger Martin 9, 83, 120, 135, 150,
172, 182, 187, 232
Heimb Ludwik 38
Heine Heinrich 7, 203, 224
Hejnica Josef 30
Herling-Grudziński Gustaw 23
Herodot z Halikarnasu 251

Hesse Hermann 226
Hessel Franz 224
Heydel Magda 101
Herrmann-Neiße Max 170, 221–228,
263
Hezjod 125, 199
Hieronim ze Strydonu, św. 283
Hogart William 62
Hölderlin Friedrich 83, 129, 231, 235
Holtei Karl, von 227
Homer 87, 100, 101, 119, 120, 121, 136,
198, 201
Hones Sheila 97
Honsza Norbert 56
hooks bell (właśc. Gloria Jean Wat-
kins) 7
Horacy (Quintus Horatius Flaccus) 98
Hornowska Ewa 63, 256
Hornowski Tomasz 63, 256
Hugon z Avalon, św. 253
Hugon z Cluny, św. 252
Hugon z Grenoble 252
Hus Jan, reformator Kościoła 23
Husserl Edmund 215, 220

I

Invernel Ph. 78
Iwaskiewicz Jarosław 192

J

Jan Paweł II, św. 173–174
Jan z Gorze 40
Janion Maria 200
Janosch (właśc. Horst Eckert) 55, 220
Japola Józef 87
Jaroń Jan Nikodem 39
Jarzębski Jerzy 99
Jens Walter 131
Jochemczyk Mariusz 251–262
Johannes Cyaneus Sylvanus Silesius
37
Jünger Ernst 56

Juwenkus (Gaius Vettius Aquilinus
Juvenus) 126

K

Kabat Eugeniusz 169
Kadłubek Wincenty, bł. 26, 40, 285
Kadłubek Zbigniew 260
Kafka Franz 15, 200
Kalaga Wojciech 9
Kaligula (Gaius Iulius Caesar Germanicus), cesarz rzymski 283
Kałużny Jerzy 128
Kania Ireneusz 191
Kant Immanuel 105
Kaps Johannes 176
Kaschnitz Marie Lusie 37-38
Kasprowicz Jan 181
Kawafis Konstandinos 6, 98
Keats John 99
Keilholz Richard 96
Keineg Paol 59
Kepler Johannes 31, 36
Kerényi Karl 191
Kerr Alfred 226
Kędzierski Marek 263, 266
Kierkegaard Søren 192
Kilar Wojciech 21, 264
Klaudian (Claudius Claudianus) 126
Klekot Ewa 143
Kleobulos z Lindos 199
Kleßmann Christoph 53, 159
Klich Aleksandra 51, 52
Klíma Ivan (właśc. Ivan Kauders) 79
Kloch Bogdan 180
Kłębkowski Witold 207
Kolbuszewski Jacek 288
Komendant Tadeusz 112
Konikowska Magdalena 229
Konwicky Tadeusz 232
Kopetzky Franz 19
Kopij-Weiß Marta 227
KorfantyWojciech 9, 142, 275

Korybutowicz Zygmunt 23
Kowalik Krzysztof 131
Kowalska Maria Faustyna, św. 203
Krasnodębski Zdzisław 234
Kristeva Julia 255
Krzczykowski Henryk 262
Krzywon Ernst Josef 227
Kubisz Paweł 20
Kuderowicz Zbigniew 176
Kuhley Horst Paul 227
Kunce Aleksandra 246, 254
Kunicki Wojciech 53, 55, 170, 227, 228,
263
Kuntschius Elias 37
Kunz Tomasz 78
Kurecka Maria 129
Kutz Kazimierz 21, 51, 165, 170, 230,
261, 276, 281

L

La Mettrie (właśc. Offray de La Mettrie) 65
La Rochefoucauld François, de 65
Le Goff Jacques 276—277
Leibenstein Harvey 187
Lenz Siegfried 260
Leon Wielki, papież 202
Lessing Gotthold Ephraim 80, 235
Leszczyńska Katarzyna 182
Lewandowski Jan F. 9, 206, 275—283
Li Bai 96, 101
Libera Antoni 183
Lipinsky-Gottersdorf Hans 59, 64, 213
Lipszyc Adam 63, 97, 214
Lipszyc Michał 125, 155
Lisiecka Sława 83
Liwiusz (Titus Livius) 44
Lubos Arno 37
Ludwik XI, król Francji 283
Luter Marcin 24, 128, 131
Lysko Alojzy 170

Ł

Lukasiewicz Małgorzata 43, 93
 Lanowski Jerzy 175

M

Mabbott John 177
 Maciej II, król Węgier 31
 Madison Gary B. 234
 Madyda Aleksander 211
 Madyda Władysław 98
 Magris Claudio 269
 Malicki Jan 38
 Mandelsztam Osip 101
 Mann Golo 275
 Mann Tomasz 128, 201, 226
 Mańczyk-Krygiel Monika 227
 Márai Sándor 84, 172, 214, 240–246
 Marcel Gabriel 72, 151
 Marniok Andrzej 131
 Martínek Jan 30
 Melanchton Filip 129
 Melville Herman 238
 Mencfel Michał 80
 Merleau-Ponty Maurice 163
 Michalski Krzysztof 43, 87
 Milewska Elżbieta 77
 Miłosz Czesław 156
 Mirandola Francesco Pico, della 37
 Mochnacki Maurycy 147
 Morcinek Gustaw 39, 146
 Morus Tomasz 12, 143
 Mühlfort Heinrich 36
 Müller Hans-Harald 227
 Müller Herta 182
 Musil Robert 15, 157–158
 Mutianus Rufus (właśc. Konrad Muth)
 71
 Muzon z Chenai 199

N

Nastalska-Wiśnicka Joanna 21
 Navel Georges 152

Nawarecki Aleksander 39, 217–220
 Negri Pola (właśc. Apolonia Chalupec)
 281
 Nellen Klaus 234
 Nepomucen Jan, św. 24–27
 Netz Feliks 75, 214, 239–249
 Niedenthal Karolina 260
 Niewiadomska Ewa 51
 Nietzsche Fryderyk 56, 57, 263, 270,
 283
 Novalis (właśc. Georg Philipp Friedrich
 Freiherr von Hardenberg) 56, 235
 Nowak Edmund 178
 Nowicki Światosław Florian 187
 Nucius Johannes (Johannes Nux) 75,
 78, 82

O

Odyniec Antoni Edward 269
 Ohlwein Armin 227
 Olszewski Michał 142
 Ong Walter Jackson 87
 Opitz Martin 37
 Orłowski Hubert 53, 128, 159
 d'Ormesson Jean (właśc. Jean Bruno
 Władimir François-de-Paule Lefève-
 re d'Ormesson) 19
 Orygenes 202
 Ossowski Stanisław 257

P

Pacholski Jan 223, 227
 Paweł III, papież 202
 Paweł VI, papież 203
 Pawłowski Stanisław, biskup 37
 Perykles 42
 Pesch Carl Hermann 131
 Pessoa Fernando 35, 63, 94, 125, 139,
 155
 Petneki Noémi 239
 Petrykowski Piotr 166, 257
 Pevsner Nikolaus 210

Pindar z Teb 137
Pittakos z Mityleny 199
Pizystrat 199
Platon 84, 87, 93, 94, 96, 136, 199, 201,
236
Plessner Helmuth 128-130
Platonow Andriej (właśc. Andriej
Platonowicz Klimientow) 171–172
Podórzec Zbigniew 84
Podsiadło Jacek 261
Pollack Martin 260
Pollak Seweryn 171
Pomorski Adam 125
Pott Hans-Georg 259
Prasek Vincenc 19
Pręczkowska Helena 101
Price Katie 43
Prokopiuk Jerzy 86
Proust Marcel 111
Prudencjusz z Troyes 126
Przybyłowska Marta 261
Puszkina Aleksander 242

Q

Quignard Pascal 112
Quinzio Sergio 186

R

Radziwiłł Krzysztof 158
Rakoczy Karolina 226
Rakowska Maria 168
Ranke Leopold 277
Rduch Robert 227
Remarque Erich Maria 200
Rewers Ewa 260
Riedel Rysiek 264
Rilke Rainer Maria 201, 228
Rodak Paweł 276
Rohls Jan 227
Rosenbaum Sebastian 176
Rott Dariusz 30
Röttger Wilfrid 126

Różycki Tomasz 97
Rudolf II Habsburg 24, 30, 31
Rushdie Salman 63, 256
Rybicka Elżbieta 97
Rymuza Marek 260

S

San Clemente Wilhelm, de 24
Saner Hans 200
Saramago José 47, 77
Sarnowicz Wojciech 51
Sartre Jean-Paul 203
Schelling Friedrich Wilhelm Joseph,
von 175–176
Schickele René 60
Schlick Moritz 172
Scholtis August 64
Schönboern Sibylle 227
Schopenhauer Arthur 263
Schorlemmer Friedrich 131
Schummel Johann Gottlieb 61
Sebald W.G. 54
Sekuła Elżbieta Anna 158
Seneka (Lucius Annaeus Seneca) 201
Serna Ramón Gómez, de la 116
Sidorek Janusz 215
Sikorski Lucjan 207
Skrzek Józef 264
Skwarczyńska Stefania 214
Skworek Wiktor, abp 182
Sloterdijk Peter 139, 194
Sławek Tadeusz 246, 254
Słowacki Juliusz 252
Smolorz Michał 42, 47–52
Sofokles 53, 172, 183
Sokrates 84, 93, 243
Solon z Aten 199
Sommer Łukasz 214
Sówka Erwin 77
Sprengel Peter 227
Staiger Emil 214
Staniczkowa Łucja 197

Starowieyski Marek 260
Stateczny Franciszek 39
Steinbeck John 66, 254–255
Strabon 98, 101
Strasburger Janusz 116
Streim Gregor 227
Strobel Jochen 227
Stryjczyk Joanna 276
Sucharzewska Jadwiga
Sulllivan Luis 207
Syniawa Mirosław 94, 98, 101
Syrkus Szymon 210–211
Swift Jonathan 203
Szaruga Leszek 129
Szczyпка-Gwiazda Barbara 207
Szekspir William 201
Szuster Marcin 99, 203
Szymburc Stefan 35–45, 54, 232, 238,
274

Ś

Ślękowa Ludwika 56
Śliwowski René 171
Święch Jerzy 99
Śpiewak Paweł 43

T

Tacyt (Publius Cornelius Tacitus) 40,
140, 223
Tales z Miletu 185, 199
Tally Robert T., Jr. 238
Tatarkiewicz Władysław 57
Teofil z Aleksandrii 202
Terencjusz (Publius Terentius Afer)
Tieck Johann Ludwig 262
Toffler Alvin 149
Tokarska-Bakir Joanna 136
Tomizza Fulvio 168–169
Tomkowski Jan 97
Traba Robert 258, 279
Truchanowski K. 158
Turowski Jan 166

Twardoch Szczepan 253
Tyc Teodor 88
Tytus (Titus Flavius Sabinus Vespasia-
nus), cesarz rzymski 13–14

U

Ugniewska Joanna 23, 269
Ulitz Arnold 209
Unglaub Erich 227

V

Vaniček Alois 237
Vasari Giorgio 57
Vercelli Euzebiusz 111
Vergelio Pier Paolo 169
Vincenz Stanisław 160, 288
Virchov Rudolf 41
Virilio Paul 143–144
Völker Klaus 224

W

Wackenfels Johann Wacker, von 31
Wacław I Święty, książę z dynastii
Przemyslidów 21–22
Wacław IV Luksemburski 25
Waldenfels Bernhard 215
Waniek Henryk 41, 66, 214
Watkins Gloria Jean (bell hooks) 7
Watt James 149
Weber Max 282
Weil Simone 156
Weingang Karl Gottlieb 38
Weismann Friedrich 172
Weiss Peter 243
Weltz August 19
Wergiliusz (Publius Vergilius Maro)
101, 126, 200
Wespazjan (Titus Flavius Vespasianus),
cesarz rzymski 14
Westphal Bertrand 238
Węgrzyn Dariusz 176
Williams William Carlos 272–273

Wilk Mariusz 29
Wirpsza Witold 129
Witt Monika 223, 227
Wittgenstein Ludwig 172
White Kenneth 62, 97, 99, 205, 258, 273,
274
Władysław Łokietek 31
Wojak Tadeusz 127
Wolter (właśc. François-Marie Arouet)
36, 64, 67, 195
Worowska Teresa 84, 243
Woźniak Cezary 182
Wyrembalski Marcin 86, 170

Z

Zajas Krzysztof 275
Zakrzewski Jan 255
Zaremba Wincenty 180
Zawadzka Maria 144
Zegadłowicz Emil 69

Zeltzer Janina 158
Zieliński Bronisław 66
Zimorowic Bartłomiej 56
Zlatkes Gwido 236
Zola Emil 203
Zsille Gábor 240
Zybura Marek 259
Zygmunt III Waza, król Polski 31
Zymon-Dębicki Henryk 80
Zweig Arnold 55, 57
Zweig Stefan 226
Zwingli Ulrich 283
Zwolińska Barbara 240

Ž

Žižek Slavoj 71

Ż

Żarska Natalia 53, 159, 227
Żarski Krzysztof 53, 159

Zbigniew Kadłubek

Defenceless thoughts
Essays and other writings on Upper Silesia

Summary

The present book contains essays, studies, memoirs, a speech, as well as poetic attempts whose theme is Upper Silesia. These are texts which in different versions, usually under different titles were published in the monthly "Śląsk", in the quarterlies "Przegląd Polityczny" and "Fabryka Silesia", as well as in "Borussia". All the texts — as literary texts — are devoted to various aspects of Upper Silesian identity. They are attempts at diagnosing what the contemporary regionalism is, what Upper Silesia is at the beginning of the XXI century, what the so-called Upper-Silesian awakening is, what the perspectives of the Silesian dialect as a regional language are, etc. Some texts constitute attempts at portraying outstanding, already deceased persons of cultural life in Upper Silesia (Stefan Szymbutko, Michał Smolorz, Jan F. Lewandowski, Feliks Netz). Some essays are theoretical in nature — they focus on seeking a research method that would include both the contemporary existence of people who identify themselves with Upper Silesia, as well as a historical perspective free from propaganda and distortions. The book is finished with a genuine speech delivered in the Sejm of the Republic of Poland at 9th October 2014. The content of the speech exposes the true defencelessness of Silesian thoughts and simultaneously motivates the title of the entire compilation.

Zbigniew Kadłubek

Wehrlose Gedanken

Essays und andere Schriften über Oberschlesien

Zusammenfassung

Das Buch beinhaltet Essays, Skizzen, Erinnerungen, Reden als auch lyrische Versuche, deren Thema Oberschlesien ist. Es gibt hier Texte, welche in anderen Versionen und meistens unter anderen Titeln in der Monatsschrift „Śląsk“, in den Vierteljahresschriften „Przegląd Polityczny“, „Fabryka Silesia“ und „Borussia“ veröffentlicht waren. Alle Texte als literarische Texte sind verschiedenen Aspekten der oberschlesischen Identität gewidmet. Ihre Verfasser versuchen folgende Fragen zu beantworten: Was bedeutet der gegenwärtige Regionalismus? Was ist Oberschlesien zu Beginn des 21. Jahrhunderts? Was heißt sog. oberschlesisches Erwachen? Welche Aussichten hat Schlesisch als eine regionale Sprache? etc. Einige Texte sind Charakteristiken von verstorbenen bedeutenden Persönlichkeiten des Kulturlebens in Oberschlesien (Stefan Szymburk, Michał Smolorz, Jan. F. Lewandowski, Feliks Netz). Manche Essays haben einen theoretischen Charakter – ihre Verfasser suchen nach einer Forschungsmethode, die sowohl das heutige Leben von den sich mit Oberschlesien identifizierenden Personen, als auch eine unverfälschte, propagandafreie, historische Perspektive berücksichtigen würde. Der Band endet mit einer authentischen parlamentarischen Rede, die im Polnischen Sejm am 9. Oktober 2014 gehalten wurde. Ihr Inhalt zeigt die ganze Wehrlosigkeit der schlesischen Gedanken und begründet zugleich den Titel von der ganzen Sammlung.

Spis treści

Bardzo krótkie wprowadzenie	7
Domy i twarze	11
Płyniesz, Olzo, a Nepomuk patrzy	19
Celtycki Górny Śląsk	29
Wątpliwości Szymutki	35
O Michale Smolorzu	47
Pochwała dzieła Profesora Wojciecha Kunickiego	53
Eksmaszyna	59
Sztajger Faustus	69
Gra w innego, czyli Górnoślązacy i Muzy	75
Górnośląska pneumatologia	83
Śląskie słowa żyją	91
Czysta fikcja	103
Górny Śląsk pisany rozłącznie	111
Dziewanna	119
Luterańskość i Górny Śląsk	125
Odmiana greckiego czasownika	133
Przeciw historykom	139

Wśród Utopców	143
Dusze agrarne	149
Refleksja silezjologiczna	155
Kraina wizjonerów	163
To, co regionalne	171
O Tragedii Górnośląskiej 1945 roku	175
Milczenie owiec	185
Tożsamość i odpowiedzialność	191
Górnośląski kanon	197
Nowoczesne przekraczanie	205
Kultura jest z ducha	213
<i>Lajerman</i> Aleksandra Nawareckiego	217
Dwie książki o Maksie Herrmannie-Neißem	221
Górnośląska geopoetyka	229
Życ to tłumaczyć	239
O książce Mariusza Jochemczyka <i>Wobec tradycji. Śląskie szkice oikologiczne</i>	251
Wentyl bezpieczeństwa	263
<i>Mare Silesium. Solilokwium</i>	269
Coś więcej. O Janie F. Lewandowskim	275
Mowa sejmowa (9 października 2014 roku)	285
BYĆ. Poślowie (<i>Ingmar Villqist</i>)	291
Indeks osobowy	295
Summary	303
Zusammenfassung	305

Za sprawą ponad trzydziestu esejów zebranych przez autora w *Bezbronnych myślach* zmieniały się strona po stronie, w trakcie mego zachłannego czytania, miejsca ustawienia kamery i oto nagle ku memu zadziwieniu, przez wizjer skupiający nowe ogniskowe i perspektywy wykreślane przez Kadłubka począłem rozpoznawać tę budowlę z nowych, zaskakujących ujęć, znaczeń, myśli, źródeł dociekań; objaśnień autora esejów o Górnym Śląsku. Od drobin faktury tynku pomiędzy klinkierowymi licami, przez skład fundamentów, ukryte dotąd opowieści ornamentów, ikonograficzne szyfry fresków w labiryntach zamurowanych sensów, ba, nawet zagadkę błękitu cienia rzucanego na rajskie ogrody przez tę potężną budowlę.

fragment z posłowania Ingmara Villqista

Więcej o książce

CENA 22 ZŁ
(+ VAT)

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-931-3